

MATER BROECKE

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
ARCHEOLOGIENOTA – 2018C127

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Het **bureauonderzoek** wijst op de **aanwezigheid** van waardevol bodemarchief in bepaalde zones van het projectgebied, dat kan leiden tot kenniswinst. Op basis van de omliggende archeologische sporen, het historisch en cartografisch materiaal, is er in het bijzonder een verwachting ten aanzien van sporen uit de Romeinse periode en overgang naar de vroege middeleeuwen.

1.2 DE AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Het bureauonderzoek toonde aan dat de **wijde omgeving** van het projectgebied minstens sinds de **steentijden** menselijke aanwezigheid kende, al is deze te situeren in een andere landschappelijke context, met name de Scheldevallei (ter hoogte van Ename).

De naamgeving Mater, mogelijk afgeleid van het Keltische *materna*, zou kunnen wijzen op een oorsprong in de metaaltijden. In de **Romeinse periode** zou de weg die Kortrijk met Velzeke en Hofstade verbond door het grondgebied van het huidige Mater hebben gelopen. Mogelijk komt het tracé van de huidige Ruitersstraat hier min of meer mee overeen. Ook de Sint-Amelbergastraat en de Kloosterweg komen in aanmerking voor dit Romeins tracé. Strikte aanwijzingen ontbreken echter, hoewel het duidelijk is dat deze wegtracés een hoge ouderdom hebben. In de omgeving van het projectgebied werden voorts ook aanwijzingen van Romeinse occupatie gevonden (o.a. te Kaster, dat etymologisch afstamt van het Latijnse *Castra*). Deze occupatie liep deels door in de Karolingische periode, althans te Duisbeke.

De cartografische bronnen tonen aan dat het **stratenpatroon** in en rond Mater reeds grotendeels moet hebben vastgelegen in de **late middeleeuwen**. Meerdere delen van het projectgebied bestaan dan ook uit kasseiwegen, waarvan bepaalde gedeeltes zelf beschermd zijn (Sint-Amelbergastraat ter hoogte van zone 3, Ruitersstraat in zone 6). Het voorkomen van een holle weg (zone 4) wijst eveneens op de lange continuïteit van het wegennet. Het projectgebied is gelegen **buiten de historische kern van Mater**, in een **ruaal landschap** doorsneden door oude wegen.

De hoge mate van erosie op de steile heuvelflanken van het projectgebied maakt een goede bewaring in die zones weinig waarschijnlijk, maar bij de oost-west georiënteerde wegen bovenop de heuvel is een goede bewaringsgraad ongetwijfeld hoger en kan de geschiedenis van deze wegen beter onderzocht worden.

1.3 DE IMPACTBEPALING

De stad Oudenaarde wenst **nieuwe RWA- en DWA-leidingen** te leggen en het **wegdek te vervangen** in Mater, ter hoogte van Boskant, Kleistraat, Opstalle, Bronstraat, 't Jolleveld, Driesleutelstraat, Sint-Amelbergastraat, Ruitersstraat en Kloosterweg.

Het projectgebied kan ingedeeld worden in 11 verschillende zones. Samenvattend kan gesteld worden dat de belangrijkste bodemingrepen worden veroorzaakt door de aanleg van nieuwe DWA- en RWA-leidingen die onder het wegdek zal worden aangelegd. De oude wegkoffer en sommige bestaande rioleringen zullen daarom worden opgebroken. De nieuwe leidingen zijn gemiddeld 250 mm (DWA) en 400 tot 600 mm (RWA) in diameter en liggen, afhankelijk van de microtopografie, ca. 1,5 tot 3,8 m onder het bestaande maaiveld. De bestaande grachten die her en der langs de rijweg liggen, worden behouden en geherprofileerd. De nieuwe wegkoffer is 55 cm in opbouw indien asfalt wordt gebruikt, en 65 cm als er met kasseien wordt gewerkt.

1.4 DE WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een verwachtingspatroon formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied bevindt zich **buiten (ten westen van) de historische kern van Mater**. Het projectgebied ligt in een zone die minstens sinds de 18de eeuw gekenmerkt wordt door **bos, akkers en weiland**.
- De verwachting voor steentijdsites is gering: er zijn weinig CAI-indicaties in de onmiddellijke omgeving, en als deze er al zijn, liggen ze in een andere landschappelijke context (Schelde-vallei nabij Ename). Bovendien en vooral zijn de gronden van het projectgebied, gelegen op steile heuvelflanken, zeer gevoelig aan erosie. Vooral in zone 1 langsheen de Sint-Amelbergabeek, zitten we in een hoog dynamisch landschap met veel insnijding en erosie. In de zone met fluviatiele afzettingen (zone 8-9) zijn de bodemingrepen beperkt tot een nieuwe riolering en het vernieuwen van het bestaande wegdek, wat een smalle bodemingreep geeft die weinig perspectief biedt voor het verwerven van ruimtelijk inzicht. Bovendien is er reeds verstoring geweest (bestaand wegdek).
- Het projectgebied is, met uitzondering van een deel van zone 1 en 11, reeds **volledig ingericht als rijweg** (asfaltering of met kasseien). De historische kaarten tonen aan dat de tracés van deze wegen ten minste sinds de late 18de eeuw bestonden.
- Enkele van deze **wegen** hebben duidelijk een **lange gebruiksfase**, aangezien ze zijn uitgesleten in het landschap (**holle wegen**), zoals het geval is voor een deel van de Sint-Amelbergastraat (zone 4) en Opstalle (zone 5). Sommige delen werden reeds vroeg verhard met **kasseien**, namelijk de Sint-Amelbergastraat in zone 3 en Ruitersstraat in zone 6, waardoor ze als **beschermd monument** werden opgenomen in de inventaris onroerend erfgoed.
- Er zijn meerdere archeologische aanwijzingen voor **occupatie** rond Mater in de **Romeinse periode**: concentraties bouwmateriaal (dakpannen, hypocausttegels, e.d.m.) wijzen op steenbouw, evenals de opgegraven steenbouw te Duisbeke (*horreum?*). De werken aan de rijweg nabij Kaster (zone 10), van het Latijnse *Castra* (militair kamp), kunnen in daarom interessante informatie opleveren. Er is ook een vermoeden dat de Romeinse weg Kortrijk-Velzeke-Hofstade door Mater liep (ter hoogte van de Ruitersstraat), al ontbreken daarvoor voorlopig harde archeologische bewijzen. In die optiek ontstaat een interessante vraagstelling i.v.m. het tracé van de veronderstelde Romeinse weg: liep deze effectief ter hoogte van de Ruitersstraat? Liep deze dan verder richting de Sint-Amelbergastraat of eerder via de Kloosterweg? Hoe is de opbouw van een dergelijke Romeinse (hoofd)weg? Wat is de continuïteit naar de vroege middeleeuwen? Aangezien de Ruitersstraat-Sint-Amelbergastraat-Kloosterweg bovendien een oost-west oriëntering hebben bovenop de heuvelrug, kunnen deze ook minder schade hebben ondervonden ten gevolge van erosie (i.t.t. de noord-zuid georiënteerde hellingen van de heuvelflanken), waardoor hier nog een belangrijk onderzoekspotentieel zou kunnen bewaard zijn.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat een aantal zones binnen het projectgebied een interessant onderzoekspotentieel hebben waarvan aangewezen is dat het onderzocht wordt. Voor **zone 6** is er de interessante vraagstelling of de **Ruitersstraat** daadwerkelijk is aangelegd bovenop een **Romeinse voorloper**. Ondanks de talrijke vermeldingen in de wetenschappelijke literatuur en de duidelijke aanwezigheid van Romeinse sporen in de onmiddellijke nabijheid, is tot op de dag van vandaag **geen hard archeologisch bewijs** geleverd dat de Romeinse weg Kortrijk-Velzeke-Hofstade ook effectief ter hoogte van de Ruitersstraat lag. Verder onderzoek zou ons dus meer informatie opleveren over de ouderdom van de Ruitersstraat en het Romeinse wegennet op lokaal niveau (oriëntering, opbouw, datering), op regionaal niveau (nieuwe schakel in de een reeds gekende tracé) en het Vlaams niveau (beter inzicht in het wegtracé tussen Kortrijk en Hofstade).

Voor **zone 3-4**, en zeker de **beschermd kasseiweg Sint-Amelbergastraat**, geldt eenzelfde vraagstelling als voor de Ruitersstraat: is het huidige wegtracé een verderzetting van een middeleeuws en misschien zelfs Romeins tracé? Kan onderzoek van de Kloosterweg-Sint-Amelbergastraat meer info aanleveren over het verloop van de Romeinse weg die door Mater liep? Geeft de gebruiksevolutie info over de ontwikkeling van Mater? Kan het tracé van de Sint-Amelbergastraat aldus worden ingepast in het regionale en

supraregionale kader van het Romeinse en middeleeuwse wegennet? De doorsteek die gemaakt wordt tussen de Sint-Amelbergastraat en de Kloosterweg biedt bovendien een mooie dwarsdoorsnede doorheen de holle weg.

Voor **zone 10** ter hoogte van het toponiem Kaster (van het Latijnse *Castra*) kan worden nagegaan of er naast de niet-nader gelokaliseerde muntvondst en prospectievondsten (zie CAI-locatie 500224 en de vermelding op id.erfgoed.net) ook andere Romeinse sporen kunnen worden aangetroffen tijdens de geplande werken.

Voor de **andere zones** is **het archeologisch verwachtingspatroon eerder laag** door de hoge graad van **erosie** in combinatie met de **moderne verstoringen**. Deze liggen namelijk allen op de steile heuvelflanken (noord-zuid oriëntatie i.t.t. de oost-west oriëntatie van de bovenvermelde zones) Proefputten op de Holleweg ten zuiden van het projectgebied toonden een hoge graad van uitslijting aan van dit tracé, waarbij continue erosie van het wegdek zorgt voor een verwijdering van de oudere fases en enkel de meest recent fases (nieuwe tijden) archeologisch zichtbaar waren.

1.5 DE BEPALING VAN DE MAATREGELEN

Op basis van bovenstaand assessment kunnen de Ruitersstraat in zone 6, de Sint-Amelbergastraat, de doorsteek naar de Kloosterweg en de Kloosterweg zelf in zone 4, de Sint-Amelbergastraat (kasseigedeelte) in zone 3 en Boskant in zone 10 weerhouden worden voor verder onderzoek.

De vraag is niet zozeer of er een archeologische aanwezigheid is. Op basis van de uitgevoerde bureaustudie is duidelijk dat deze wegen een hoge ouderdom kennen en archeologische waarde hebben. De vraag is veeleer hoe oud ze precies zijn en hoe ze zijn geëvolueerd. Derhalve is bijkomend vooronderzoek niet noodzakelijk maar kan meteen overgegaan worden naar een archeologische opgraving.

Een **werfbegeleiding** is daartoe de meest aangewezen methode, om diverse redenen:

- een **volledige registratie van de wegtracé's is niet noodzakelijk** om tot de beoogde kenniswinst te komen, maar een beperkte registratie op die plaatsen die relevante info aanreiken, is voldoende. De geformuleerde onderzoeksvragen kunnen in dit geval doeltreffender en flexibeler onderzocht worden via een werfbegeleiding dan via 'starre' vooraf vastgelegde opgravingsputten (zie Code van Goede Praktijk, hoofdstuk 19, punt 4).
- Boskant, de Kloosterweg, de Ruitersstraat en de Sint-Amelbergastraat zijn enerzijds rijwegen die **actief in gebruik** zijn. Anderzijds zijn de twee laatstgenoemde ook **beschermde monumenten**. Met het oog op de **minimale verstoring van een beschermd monument** is het tevens wenselijk om de kasseiverharding slechts eenmalig te ontmantelen, met name op het moment van de geplande werken. Een goede afstemming naar planning toe is hierbij uiteraard noodzakelijk.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 2018C127

Sitecode: 18-MAT-BR

Wettelijk depotnummer: D/2018/12.857/6

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Oudenaarde (Mater), Boskant, Kleistraat, Opstalle, Bronstraat, 't Jolleveld, Driesleutelstraat, Sint-Amelbergstraat, Ruitersstraat en Kloosterweg (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden., Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**)

Bounding box:

punt 1: x = 99539,8 / y = 170450,82

punt 2: x = 100429,95 / y = 171746,06

Kadastrale gegevens:

Oudenaarde afdeling 11, sectie A, perceel 1234d8 (partim), 1257f (partim), 1245b (partim), 1243b (partim), 1242c (partim), 1241a (partim), 1240a (partim), 1290a (partim), 1582 (partim), 1957c (partim) en de openbare weg (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden. en Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**)

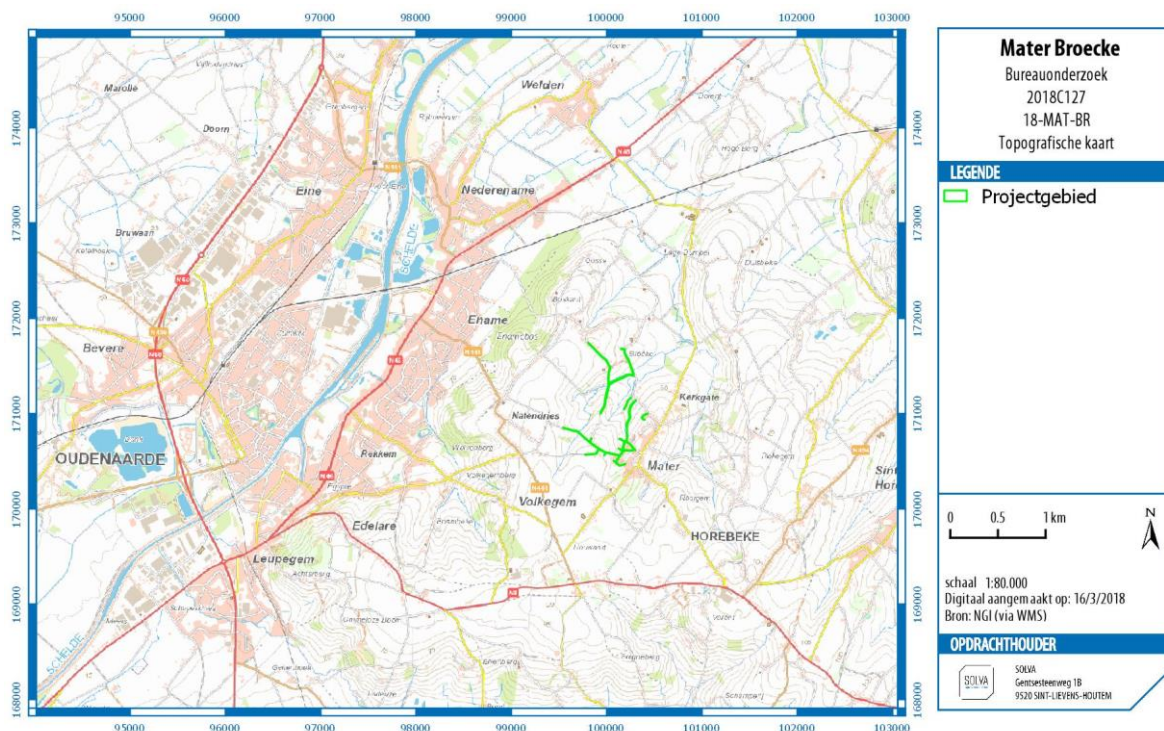
Topografische kaart: zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden. en Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**

Betrokken actoren en specialisten:

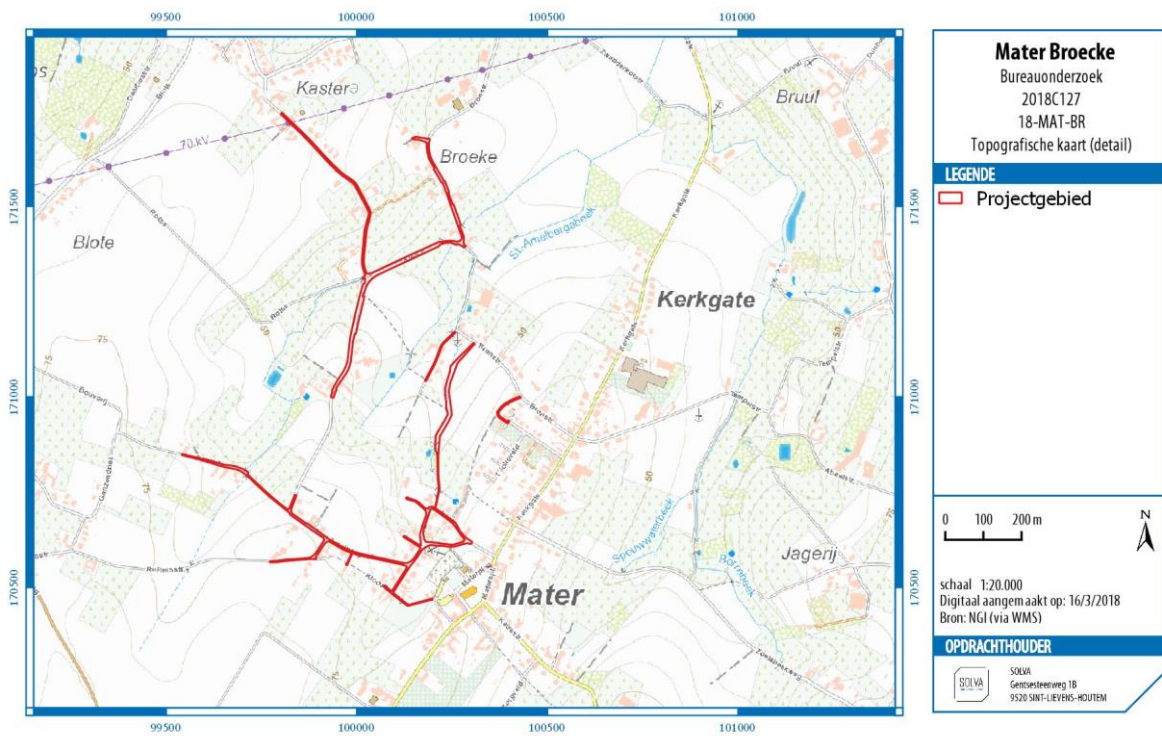
- Erkend archeoloog: Arne Verbrugge
- Tekst: Sadi Maréchal
- Kaartmateriaal: Sadi Maréchal
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

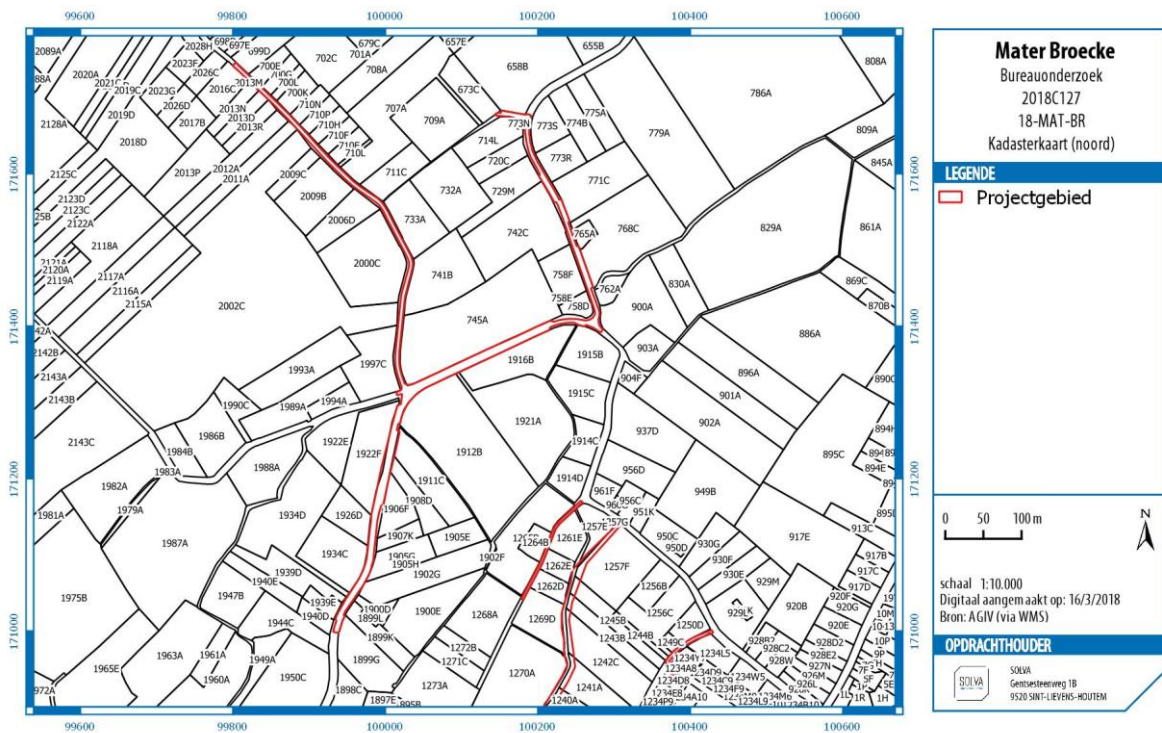
Niet van toepassing.

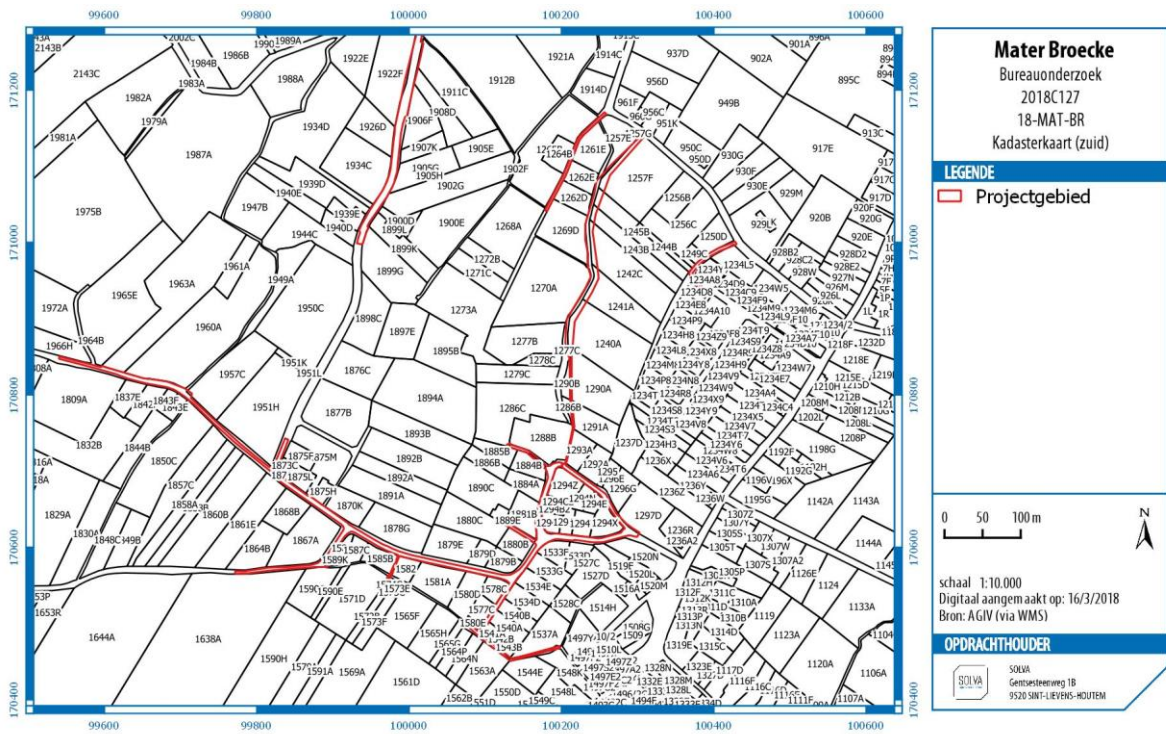
Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 16/03/2018)

Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 16/03/2018)

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het noordelijk deel van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 16/03/2018)

Figuur 4: Kadasterkaart met aanduiding van het zuidelijk deel van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 16/03/2018)

2.2 VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

2.2.1 DE GEPLANDE WERKEN

De stad Oudenaarde wenst nieuwe RWA- en DWA-leidingen te leggen en het wegdek te vervangen in Mater, ter hoogte van Boskant, Kleistraat, Opstalle, Bronstraat, 't Jolleveld, Driesleutelstraat, Sint-Amelbergastraat, Ruitersstraat en Kloosterweg.

Het projectgebied kan ingedeeld worden in 11 verschillende zones. Samenvattend kan gesteld worden dat de belangrijkste bodemingrepen worden veroorzaakt door de aanleg van nieuwe DWA- en RWA-leidingen die onder het wegdek zal worden aangelegd. De oude wegkoffer en sommige bestaande rioleringen zullen daarom worden opgebroken. De nieuwe leidingen zijn gemiddeld 250 mm (DWA) en 400 tot 600 mm (RWA) in diameter en liggen, afhankelijk van de microtopografie, ca. 1,5 tot 3,8 m onder het bestaande maaiveld. De bestaande grachten die her en der langs de rijweg liggen, worden behouden en geherprofileerd. De nieuwe wegkoffer is 55 cm in opbouw indien asfalt wordt gebruikt, en 65 cm als er met kasseien wordt gewerkt.

2.2.2 DE ACTUELE ARCHEOLOGISCHE KENNIS OVER HET TERREIN

Het bureauonderzoek toonde aan dat de wijde omgeving van het projectgebied minstens sinds de steentijden menselijke aanwezigheid kende, al bevinden relevante CAI-locaties zich enkel ten noordwesten van het projectgebied dicht bij de Schelde (Ename). De naamgeving Mater, mogelijk afgeleid van het Keltische *materna*, zou kunnen wijzen op een oorsprong in de metaaltijden. In de Romeinse periode zou de weg die Kortrijk met Velzeke en Hofstade verbond door het grondgebied van het huidige Mater gelopen hebben. De harde archeologische bewijzen om deze stelling te staven ontbreken echter. Mogelijk komt het tracé van de huidige Ruitersstraat hier min of meer mee overeen. Deze kasseiweg is heden ten dage een beschermd monument. Het verdere verloop van de Romeinse weg (Sint-Amelbergastraat? Kloosterweg?) is echter onbekend?. In de omgeving van het projectgebied werden ook aanwijzingen van Romeinse occupatie gevonden. Zo zijn er bouwmaterialen aan het licht gekomen ter hoogte van Kaster (Lat.: *Castra* = militair kamp). Iets verder te Duisbeke (1,5 km ten noordoosten) werd ook een mogelijk *horreum* aangetroffen. De occupatie van het ruimere gebied (Duisbeke) liep door in de Karolingische periode.

De cartografische bronnen tonen aan dat het stratenpatroon in en rond Mater reeds grotendeels moet hebben vastgelegen in de late middeleeuwen. Meerdere delen van het projectgebied bestaan dan ook uit kasseiwegen, waarvan bepaalde gedeeltes zelf beschermd zijn (Sint-Amelbergastraat ter hoogte van zone 3; de Ruitersstraat in zone 6). Het voorkomen van een holle weg (zone 4) wijst eveneens op de lange continuïteit van het wegennet. Het projectgebied is dus minstens sinds de late 18de eeuw gelegen buiten de historische kern van Mater, in een ruraal landschap doorsneden door oude wegen.

2.2.3 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE VAN HET TERREIN

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een verwachtingspatroon formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied bevindt zich **buiten (ten westen van) de historische kern van Mater**. Het projectgebied ligt in een zone die minstens sinds de 18de eeuw gekenmerkt wordt door **bos, akkers en weiland**.
- De verwachting voor steentijdsites is gering: er zijn weinig CAI-indicaties in de onmiddellijke omgeving, en als deze er al zijn, liggen ze in een andere landschappelijke context (Schelde-vallei nabij Ename). Bovendien zijn de gronden van het projectgebied, gelegen op steile heuvelflanken, zeer gevoelig aan erosie. Vooral in zone 1 langsheen de Sint-Amelbergabeek, zitten we in een hoog dynamisch landschap met veel insnijding en erosie. In de zone met fluviatiele afzettingen (zone 8-9) zijn de bodemingrepen beperkt tot een nieuwe riolering en het vernieuwen van het bestaande wegdek, wat een smalle bodemingreep geeft die weinig perspectief biedt voor het verwerven van ruimtelijk inzicht. Bovendien is er reeds verstoring geweest (bestaand wegdek).

- Het projectgebied is, met uitzondering van een deel van zone 1 en 11, reeds **volledig ingericht als rijweg** (asfaltering of met kasseien). De historische kaarten tonen aan dat de tracés van deze wegen ten minste sinds de late 18de eeuw bestonden.
- Enkele van deze **wegen** hebben duidelijk een **lange gebruiksfase**, aangezien ze zijn uitgesleten in het landschap (**holle wegen**), zoals het geval is voor een deel van de Sint-Amelbergastraat (zone 4) en Opstalle (zone 5). Sommige delen werden reeds vroeg verhard met **kasseien**, namelijk de Sint-Amelbergastraat in zone 3 en Ruitersstraat in zone 6, waardoor ze als **beschermde monument** werden opgenomen in de inventaris onroerend erfgoed.
- Er zijn meerdere archeologische aanwijzingen voor **occupatie** rond Mater in de **Romeinse periode**: concentraties bouw materiaal (dakpannen, hypocausttegels, e.d.m.) wijzen op villa's, evenals de opgegraven steenbouw te Duisbeke (*horreum*?). De werken aan de rijweg nabij Kaster (zone 10), van het Latijnse *Castra* (militair kamp), kunnen in daarom interessante informatie opleveren. Er is ook een vermoeden dat de Romeinse weg Kortrijk-Velzeke-Hofstade door Mater liep (ter hoogte van de Ruitersstraat), al ontbreken voorlopig harde archeologische bewijzen.
In die optiek ontstaat een interessante vraagstelling i.v.m. het tracé van de veronderstelde Romeinse weg: liep deze effectief ter hoogte van de Ruitersstraat? Liep deze dan verder richting de Sint-Amelbergastraat of eerder via de Kloosterweg? Hoe is de opbouw van een dergelijke Romeinse (hoofd)weg? Aangezien de Ruitersstraat-Sint-Amelbergastraat-Kloosterweg bovendien een oost-west oriëntering hebben bovenop de heuvelrug, kunnen deze ook minder schade hebben ondervonden ten gevolge van erosie (i.t.t. de noord-zuid georiënteerde hellingen van de heuvelflanken), waardoor hier nog een belangrijk onderzoekspotentieel zou kunnen bewaard zijn.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat een aantal zones binnen het projectgebied een interessant onderzoekspotentieel hebben waarvan aangewezen is dat het onderzocht wordt. Voor **zone 6** is er de interessante vraagstelling of de **Ruitersstraat** daadwerkelijk is aangelegd bovenop een **Romeinse voorloper**. Ondanks de talrijke vermeldingen in de wetenschappelijke literatuur, is tot op de dag van vandaag **geen archeologisch bewijs** geleverd dat de Romeinse weg Kortrijk-Velzeke-Hofstade ook effectief ter hoogte van de Ruitersstraat lag. Verder onderzoek zou ons dus meer informatie opleveren over het Romeinse wegennet op lokaal niveau (oriëntering, opbouw, datering), op regionaal niveau (nieuwe schakel in de een reeds gekende tracé) en het Vlaams niveau (beter inzicht in het wegtracé tussen Kortrijk en Hofstade).

Voor **zone 3-4**, en zeker de **beschermde kasseiweg Sint-Amelbergastraat**, geldt eenzelfde vraagstelling als voor de Ruitersstraat: is het huidige wegtracé een verderzetting van een middeleeuws en misschien zelfs Romeins tracé? Kan onderzoek van de Kloosterweg-Sint-Amelbergastraat meer info aanleveren over het verloop van de Romeinse weg die door Mater liep? Geeft de gebruiksevolutie info over de ontwikkeling van Mater? Kan het tracé van de Sint-Amelbergastraat aldus worden ingepast in het regionale en supraregionale kader van het Romeinse en middeleeuwse wegennet? De doorsteek die gemaakt wordt tussen de Sint-Amelbergastraat en de Kloosterweg biedt bovendien een mooie 'coupe' doorheen de holle weg.

Voor **zone 10** ter hoogte van het toponiem Kaster (van het Latijnse *Castra*) kan worden nagegaan of er naast de niet-nader gelokaliseerde muntvondst en prospectievondsten (zie CAI-locatie 500224 en de vermelding op id.erfgoed.net) ook andere Romeinse sporen kunnen worden aangetroffen tijdens de geplande werken.

Voor de **andere zones** is **het archeologisch verwachtingspatroon eerder laag** door de hoge graad van **erosie** in combinatie met de **moderne verstoringen**. Deze liggen namelijk allen op de steile heuvelflanken (noord-zuid oriëntatie i.t.t. de oost-west oriëntatie van de bovenvermelde zones) Proefputten op de Holleweg ten zuiden van het projectgebied toonden een hoge graad van uitslijting aan van dit tracé, waarbij continue erosie van het wegdek zorgt voor een verwijdering van de oudere fases en enkel de meest recent fases (nieuwe tijden) archeologisch zichtbaar waren.

2.2.4 DE DOELSTELLING(EN) VAN HET ONDERZOEK

Het doel van het onderzoek is om de ouderdom van de historische wegtracés nabij de dorpskom van Mater te achterhalen en zodoende de hardnekkige these dat de Ruitersstraat/Sint-Amelbergastraat/Kloosterweg een deel van de Romeinse verbindingsweg tussen Kortrijk en Velzeke zou zijn, te toetsen aan archeologische terreinbevindingen.

2.2.5 DE TE BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

Voor dit projectgebied kunnen de volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen naar voor worden geschoven:

- Kan het tracé van de veronderstelde Romeinse weg die door Mater zou lopen, en eventueel kan samenvallen met de Ruitersstraat, geïdentificeerd worden onder de huidige wegen? Loopt een eventueel tracé vanuit de Ruitersstraat door onder de Sint-Amelbergastraat, of eerder onder de Kloosterweg?
- Wat is de chronologie van de kasseiwegen (Ruitersstraat, Sint-Amelbergastraat) en holle weg (Sint-Amelbergastraat) die zullen worden heraangelegd?
- Kan de geplande verbinding tussen de Sint-Amelbergastraat en de Kloosterweg een inzicht geven in de opbouw van de holle weg aldaar?
- Kunnen de geplande werken nabij Kaster meer informatie aanleveren over de indicaties van Romeinse sporen aldaar?

2.3 DE ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

2.3.1 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE ONDERZOEKSMETHODE

Op basis van bovenstaand assessment kunnen de Ruitersstraat in zone 6, de Sint-Amelbergastraat, de doorsteek naar de Kloosterweg en de Kloosterweg zelf in zone 4, de Sint-Amelbergatsraat (kasseigedeelte) in zone 3 en Boskant in zone 10 weerhouden worden voor verder onderzoek.

De onderzoeksstrategie beschrijft de krachtlijnen van het onderzoek dat zal uitgevoerd worden. Het kan daarbij gaan om meerdere onderzoeksfases of verschillende onderzoeksmethoden. Ze beschrijft en motiveert de keuzes die aan de grondslag liggen van deze strategie. De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het **MOGELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het **NUTTIG** deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven **SCHADELIJK** voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het **NOODZAKELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek zonder ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er zijn geen specifieke vraagstellingen omtrent de landschappelijke opbouw. Door de hoge kans op erosie op de steile heuvelflanken van het projectgebied worden geen gave sites verwacht. De zone gedeeltelijk gekarteerd als zone met fluviatiele afzetting (zone 9) is gelegen in een zone met hoge erosie (beekdal, hellingafwaarts) waarvan de oorspronkelijke bodemopbouw niet meer bewaard is. Bovendien is

		door de lintvormige aard van de werken, de beperkte oppervlakte en de reeds bestaande verharding dergelijk onderzoek kosten-baten beschouwd niet aangewezen.
Landschappelijke profielputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er zijn geen specifieke vraagstellingen omtrent de landschappelijke opbouw. Door de hoge kans op erosie op de steile heuvelflanken van het projectgebied worden geen gave sites verwacht. De zone gedeeltelijk gekarteerd als zone met fluviatiele afzetting (zone 9) is gelegen in een zone met hoge erosie (beekdal, hellingafwaarts) waarvan de oorspronkelijke bodemopbouw niet meer bewaard is. Bovendien is door de lintvormige aard van de werken, de beperkte oppervlakte en de reeds bestaande verharding dergelijk onderzoek kosten-baten beschouwd niet aangewezen.
Geofysisch onderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Geofysisch onderzoek is in deze context niet relevant omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.
Veldkartering	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De aard van de bodembedekking en het gebruik van het terrein (verharding) laten dit niet toe.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek met ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Neen	Niet noodzakelijk. Door de hoge kans op erosie op de steile heuvelflanken van het projectgebied enerzijds en de reeds bestaande verharding over het grootste deel van het projectgebied anderzijds worden geen gave steentijdsites verwacht. De zone gedeeltelijk gekarteerd als zone met fluviatiele afzetting (zone 9) is gelegen in een zone met hoge erosie (beekdal, hellingafwaarts) waarvan de oorspronkelijke bodemopbouw niet meer bewaard is. Bovendien is door de lintvormige aard van de werken, de beperkte oppervlakte en de reeds bestaande verharding dergelijk onderzoek kosten-baten beschouwd niet aangewezen.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Neen	Niet noodzakelijk. Er zijn geen indicaties van steentijdartefactensites. Door de hoge kans op erosie op de steile heuvelflanken van het projectgebied en de bestaande verharding worden geen gave sites verwacht.

Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Neen	Niet noodzakelijk. Er zijn geen indicaties van steentijdartefactensites. Door de hoge kans op erosie op de steile heuvelflanken van het projectgebied en de bestaande verharding worden geen gave sites verwacht.
Proefsleuven en / of proefputten	Neen	<p>Een aantal wegtracés zijn interessant vanuit een wetenschappelijke vraagstelling (Romeinse wegen? Vroeg-middeleeuwse wegen?), in het bijzonder die tracé's die een oost-west verloop kennen en het minst aan erosie onderhevig zijn geweest.</p> <p>De vraag is niet zozeer of er een archeologische aanwezigheid is. Op basis van de uitgevoerde bureaustudie is duidelijk dat deze wegen een hoge ouderdom kennen en archeologische waarde hebben. De vraag is veeleer hoe oud ze zijn en hoe ze zijn geëvolueerd. Derhalve is bijkomend vooronderzoek aan de hand van proefputten niet noodzakelijk maar kan meteen geopteerd worden voor een archeologische opgraving.</p> <p>Bovendien is het tracé van de Ruitersstraat/Sint-Amelbergstraat een beschermd monument. Met het oog op de minimale verstoring van een beschermd monument is het niet wenselijk om de kasseiverharding nog eens te ontmantelen voor een proefsleuvenonderzoek, voorafgaand aan de geplande werken.</p>

Ten slotte wordt de opportuniteit van de diverse methoden van **archeologische opgraving** afgewogen:

Methode	Opportuun	Motivering
Werfbegeleiding	Ja	<p>Mogelijk en nuttig. Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het tracé van de Ruitersstraat, de Kloosterweg en de Sint-Amelbergstraat een interessante onderzoeksvraag oproept. Deze wegen zijn met zekerheid van hoge ouderdom. De vraag stelt zich of er een Romeinse oorsprong aan de basis kan liggen en of er een continuïteit is sinds de Romeinse periode. Aangezien de straten in gebruik zijn als rijweg én het bovendien beschermde monumenten betreft, is het maatschappelijk wenselijk om de kasseiverharding slechts éénmalig te ontmantelen, met name tijdens de opbraak voorafgaand aan de geplande werken.</p> <p>De verbinding tussen de Sint-Amelbergstraat en de Kloosterweg kan mogelijk een interessante doorsnede geven van de holle weg die hier loopt. Voor de zone Boskant nabij Kaster is er de mogelijkheid om de aanwezigheid van Romeinse sporen te evalueren.</p> <p>Werfbegeleiding is de meest aangewezen methode aangezien een volledige registratie van de</p>

		wegtracé's niet noodzakelijk is om tot de beoogde kenniswinst te komen, maar een beperkte registratie op die plaatsen die relevante info aanreiken, voldoende is. Bovendien laat werfbegeleiding toe om de waarnemingen te laten geschieden op de meest relevante plaatsen daartoe, zonder aan vooraf strikt afgebakende zones te zijn gebonden.
Opgraving	Neen	Niet noodzakelijk om het kennispotentieel te realiseren aangezien het in voldoende mate en met meer flexibiliteit kan geschieden via een werfbegeleiding.

Meerdere auteurs vermelden dat de Ruitersstraat bovenop het oude tracé van een Romeinse weg ligt. Voor Kaster zijn er archeologische indicaties en de etymologie die op een Romeinse fase wijzen. Het onderzoek naar hoofdtracés van Romeinse wegen in het zuiden van Oost-Vlaanderen is tot op heden ook beperkt gebleven.

De vraag is niet zozeer of er een archeologische aanwezigheid is. Op basis van de uitgevoerde bureaustudie is duidelijk dat deze wegen een hoge ouderdom kennen en archeologische waarde hebben. De vraag is veeleer hoe oud ze zijn en hoe ze zijn geëvolueerd. Derhalve is bijkomend vooronderzoek niet noodzakelijk maar kan meteen overgegaan worden naar een archeologische opgraving.

Een **werfbegeleiding** is daartoe de meest aangewezen methode, om diverse redenen:

- een **volledige registratie van de wegtracé's is niet noodzakelijk** om tot de beoogde kenniswinst te komen, maar een beperkte registratie op die plaatsen die relevante info aanreiken, is voldoende. De geformuleerde onderzoeksvragen kunnen in dit geval doeltreffender en flexibeler onderzocht worden via een werfbegeleiding dan via 'starre' vooraf vastgelegde opgravingsputten (zie Code van Goede Praktijk, hoofdstuk 19, punt 4).
- Boskant, de Kloosterweg, de Ruitersstraat en de Sint-Amelbergastraat zijn enerzijds rijwegen die **actief in gebruik** zijn. Anderzijds zijn de twee laatstgenoemde ook **beschermde monumenten**. Met het oog op de **minimale verstoring van een beschermd monument** is het tevens wenselijk om de kasseiverharding slechts eenmalig te ontmantelen, met name op het moment van de geplande werken. Een goede afstemming met het overige werfverloop is hierbij uiteraard noodzakelijk.

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 2.0, wordt werfbegeleiding gedefinieerd als:

Methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.

De modaliteiten van deze onderzoeksmethoden worden verder beschreven in het Programma van Maatregelen.

2.3.2 EEN TEKSTUELE MOTIVERING VAN DE GEKOZEN ONDERZOEKSMETHODEN EN –SITUATIES

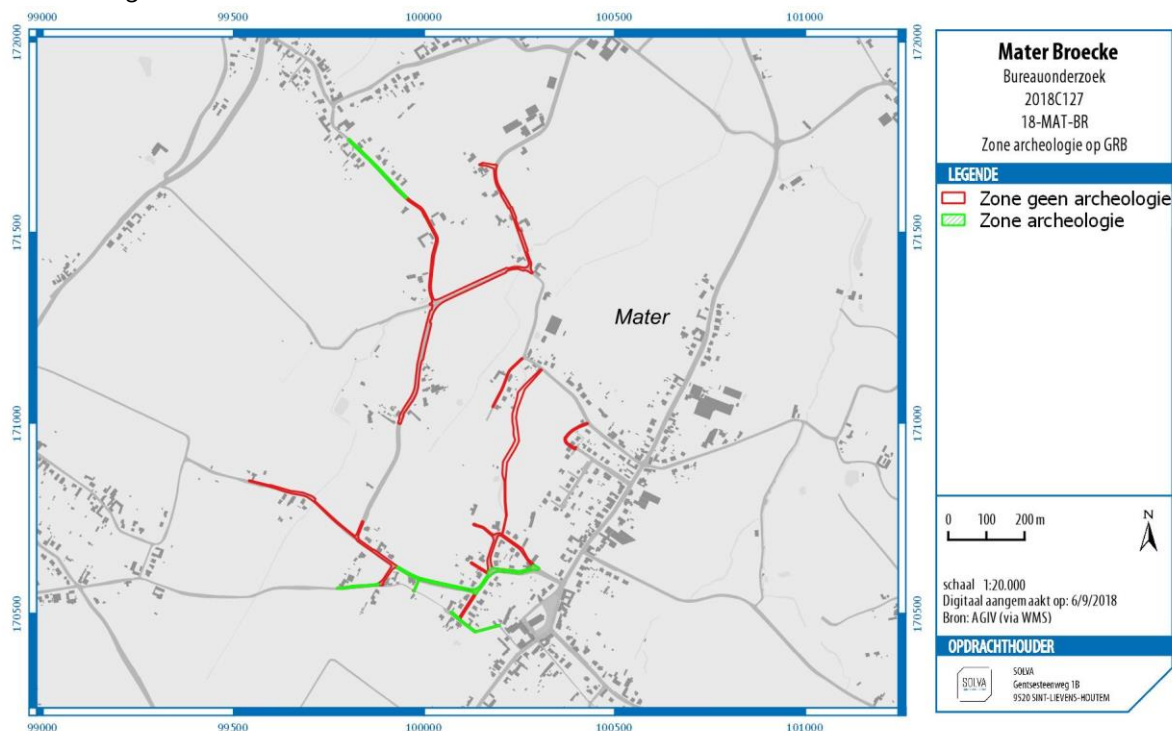
Meerdere auteurs vermelden dat de Ruitersstraat bovenop het oude tracé van een Romeinse weg ligt. De belangrijke vraag die hierop volgt, betreft dan ook of er archeologisch bewijs kan worden gevonden voor deze veronderstelling. Ondanks de talrijke vermeldingen van een Romeinse weg in Mater in de wetenschappelijke literatuur (vaak intertekstueel), verwijst geen enkele bron naar harde archeologische data. Het staat evenwel buiten kijf dat de wegen een hoge ouderdom hebben. Het verdere verloop van het tracé is ook niet gekend (Sint-Amelbergastraat? Kloosterweg?), dus verder onderzoek onder deze wegen

kan meer informatie aanleveren over het mogelijke traject. De menselijke aanwezigheid in de Romeinse periode, is ook geattesteerd in Kaster, waar een Romeinse munt en bouwmaterialen bij toeval werden gevonden. De etymologie wijst ook op een Romeinse oorsprong, aangezien de eerste 12de-eeuwse vermelding over *Castra* spreekt, wat zoveel betekent als militair kamp. Onderzoek onder Boskant, de weg die door Kaster loopt (nabij de CAI-indicatie), kan dan ook meer info aanleveren over deze Romeinse fase. Aangezien Boskant, de Ruitersstraat, de Kloosterweg en de Sint-Amelbergastraat enerzijds rijwegen zijn die **actief in gebruik** zijn en anderzijds de Ruitersstraat en (deels) de Sint-Amelbergastraat ook **beschermde monumenten** (inventaris onroerend erfgoed), wordt geadviseerd om het verder onderzoek te laten verlopen via een **werfbegeleiding**.

We menen dat de vooropgestelde onderzoeksvragen doeltreffender kunnen onderzocht worden via een werfbegeleiding dan via vooraf vastgelegde proefputten of een volwaardige opgraving. Werfbegeleiding laat immers toe om enkel die zones die tijdens de opbraakwerken archeologisch potentieel tonen te onderzoeken. Voor de realisatie van het kennispotentieel is met andere woorden geen volwaardige opgraving vereist (Code van Goede Praktijk v2.0, hoofdstuk 19, punt 4). Een goede afstemming tijdens de werken is vanzelfsprekend een noodzakelijkheid, zodat de registraties tijdens de werfbegeleiding met voldoende tijd kunnen geschieden.

2.3.3 DE AFBAKENING VAN HET TE ONDERZOEKEN GEBIED

De zones die in aanmerking komen voor verder onderzoek, zijn zone 6 (Ruitersstraat), zone 4 (Sint-Amelbergastraat, doorsteek Sint-Amelbergastraat-Kloosterweg en de Kloosterweg), de Sint-Amelbergastraat in zone 3 en zone 10.

Figuur 5: Projectgebied op GRB met afbakening van de zones die in aanmerking komen voor verder onderzoek (bron GRB: AGIV; digitaal aangemaakt op 29/04/2018)

2.3.4 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE CRIETRIA DIE GEHANTEERD ZULLEN WORDEN OM TE BEPALEN WANNEER DE VOORZIENE ONDERZOEKSMETHODEN ALSNOG NIET UITGEVOERD MOETEN WORDEN

Niet van toepassing. De werken worden uitgevoerd, waardoor ook het archeologisch onderzoek moet plaatsvinden.

2.4 DE ONDERZOEKSTECHNIEKEN

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 2.0, wordt werfbegeleiding gedefinieerd als:

Methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.

Daardoor is de werfopvolging onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. Aangezien de werfbegeleiding tot doel heeft ingrepen op het bodemarchief te vermijden (behoud in situ), streeft het onderzoek naar een zo beperkt mogelijke impact op de sporen en artefacten. Deze worden nadien op gepaste wijze afgedekt en beschermd tegen degradatie. De werfbegeleiding zal geschieden volgens de bepalingen van de CGP 3.0: de technieken van opgraving, het assessment en de verwerking van de opgravingsresultaten, de rapportering over het onderzoek, de conservatie en de omgang met het archeologisch ensemble gebeuren op dezelfde wijze als bepaald voor opgravingen.

2.5 GEWENSTE COMPETENTIES

De werfbegeleiding moet worden uitgevoerd door een ervaren archeoloog. Indien er registraties noodzakelijk zijn, wordt de archeoloog bijgestaan door een tweede archeoloog en een veldtechnicus. De leidinggevende archeoloog heeft minstens 220 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen van landschappelijke contexten, maar ook met complexere stratigrafieën. De tweede uitvoerende archeoloog heeft minstens 110 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen van landschappelijke contexten. Minstens één van de uitvoerende archeologen heeft kennis van materiaal uit de Romeinse, middeleeuwse en post-middeleeuwse periode.

2.6 KOSTENRAMING

De raming houdt rekening met:

- Dagprijs
- Natuursteenidentificatie en mortelanalyse/C14
- Conservatie
- Varia, voor onvoorziene analyses

Een gedetailleerde kostenraming is te vinden in de privacyfiche.

2.7 BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als ensemble bewaard in een ruimte met geschikte temperatuur en luchtvochtigheid, zonder risico op beschadiging, vernieling of contaminatie door natuurlijke of menselijke oorzaken. De vondsten worden verpakt met verpakkingsmateriaal en volgens een verpakkingswijze die beschermt tegen degradatie.

Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble beheerd door het erkend Onroerend Erfgoeddepot van [SOLVA](#).

2.8 DE VOORZIENE AFWIJKING TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk, die voor de aanvang van de werfbegeleiding reeds voorzien zijn. Eventuele onvoorziene afwijkingen zullen worden opgenomen in het eindverslag van de werfbegeleiding.